

Středoškolská technika 2019

Setkání a prezentace prací středoškolských studentů na ČVUT

Tkaná žinylka

David Brabec, Lenka Brabcová

**Střední průmyslová škola textilní, Liberec, Tyršova 1, příspěvková organizace
Tyršova 82/1, 460 01 Liberec**

ANOTACE

Doba největší slávy této technologie výroby tkané žinylkové příze již dávno pominula. Snahou naší práce je sepsat všechna dostupná historická fakta a popsat teoretickou přípravu díla. V praktické části na toto téma navazujeme výrobou naší vlastní žinylkové tkaniny zhotovené v provizorních podmínkách našich školních dílen. Výstupem bude práce komplexně shrnující všechny dostupné informace o výrobě žinylky napříč historií a současností, aby tato nádherná technologie nebyla zapomenuta.

Obsah

Úvod	3
1 Základní pojmy	3
1.1 Odborné pojmy	3
1.2 Co je to žinylka?	3
1.3 Žinylková tkanina	4
1.4 Historie žinylky	4
1.4.1 Anglický vývoj	4
1.4.2 Český vývoj	4
2 Proces výroby tkané žinylky	5
2.1 Příprava osnovy pro tkaní předdíla	6
2.2 Tkaní předdíla	6
2.3 Stříhání předdíla na jednotlivé pásy	6
2.4 Stáčení šňůrek	7
2.5 Sesazování, zatkávání žinylky	7
2.6 Používané materiály	7
2.7 Jednostranná žinylka	7
3 Výroba vzorků žinylkové tkaniny	7
3.1 Tkalcovský stav	7
3.1.1 Osnovní brzdy	8
3.1.2 Listové brdo	8
3.1.3 Paprsek	9
3.2 Vzorky žinylky	10
3.2.1 První vzorek žinylky	10
3.2.2 Druhý vzorek žinylky	10
3.2.3 Třetí vzorek žinylky	12
3.3 Tkaní vzorků žinylkové textilie	12
3.3.1 První vzorek žinylkové textilie	12
3.3.2 Druhý vzorek žinylkové tkaniny	13
Závěr	14
Zdroje	15

Úvod

Doba největší slávy technologie výroby tkané žinylkové příze již dávno pominula, přesto se jedná o téma velmi zajímavé, které je neprávem opomíjeno. Z tohoto důvodu bylo pro tuto předkládanou práci zvoleno téma Tkaná žinylka.

Cílem předkládané práce je popsat historii vývoje tkané žinylky a popis pracovního postupu její výroby. Výstupem práce bude malý vzorek žinylkové tkaniny.

Práce se skládá ze tří částí. V úvodu teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy, které jsou v práci použity, bez nichž by nebylo možné porozumět dalšímu textu. V druhé části je popsána historie vývoje žinylky a stručně shrnut postup její výroby. V praktické části je popsána osobní zkušenost s výrobou vzorků tkané žinylky v improvizovaných podmínkách školní dílny.

Pro teoretickou část bylo čerpáno z odborné literatury a volně dostupných internetových zdrojů.

1 Základní pojmy

Níže jsou vysvětleny základní pojmy, které se dále v práci vyskytují a jsou pro její pochopení nezbytné.

1.1 Odborné pojmy

Pojmy jsou čerpány z učebnice Technologie tkalcovství I od F. Fukáče a kolektivu [7]:

- **dostava** je hustota tkaniny vyjádřená v osnově a útku na délku jednoho nebo deseti centimetrů.
- **efektní příze** jsou charakterizovány různými efekty buď tvarovými, barevnými, nebo přiskáváním přástů. U nití se nekladou požadavky na pevnost a stejnoměrnost, spíše na dodání vzdušnosti, barevného efektu nebo jiného lesku výrobku.
- **listové brdo** je soustava listů.
- **nitěnky** mohou být různého druhu, slouží pro zvedání osnovních nití
- **osnova** je soustava podélných nití ve tkanině.
- **paprsek** je součást tkalcovského stavu, pomocí kterého je přiřázen útek ke tkanině
- **perlinková vazba** má dvě soustavy osnovních nití. Pomocí dvou soustav listů, základní a obtáčecí, se dosahuje toho, že nitě obtáčecí vážou střídavě po levé a pravé straně skupiny nití základních.
- **plátnová vazba** je nejjednodušší vazba, která má ze všech ostatních vazeb nejhustší provázání.
- **skaní** - jeho prostřednictvím se zakrucují dvě nebo více nití v jedinou nit.
- **útek** je soustava příčných nití ve tkanině.
- **vzornice** je čtverečkovaný papír, který slouží pro zakreslení vazby tkaniny
- **zub** jsou mezery v paprsku, navádí se do nich osnovní nitě.

1.2 Co je to žinylka?

„Název žinylka pochází z francouzského výrazu pro housenku „chenille“. Je to obecný název, který zahrnuje veškeré výrobky obsahující žinylkovou nit. Ať už se jedná o příze, tkaniny, či oděvní a dekorační výrobky. Žinylkou je označovaná i výšivka.“ [6] V praxi se vyskytuje převážně skaná žinylka a žinylka tkaná.

1.3 Žinylková tkanina

„Tyto tkaniny dostaly pojmenování od nití vyrobených odlišným způsobem než běžné příze. Počeštěné slovo žinylka, ... ,vyjadřuje charakteristický vzhled vyrobené nitě, která se svým vzhledem podobá housence. Žinylka se vetkává do tkaniny jako útek a jen zcela výjimečně se používá žinylek jako jednotlivých efektních nití v osnově. Povrch žinylkových tkanin se vytváří vlasem, který dává těmto tkaninám plyšový vzhled s většími nebo menšími vzory, nebo bez vzoru s jednobarevným povrchem.“ [8]

1.4 Historie žinylky

„Dle Ann Li se první textilie nesoucí vzhled žinylky objevuje právě ve Francii někdy v polovině 18. století, během časů Marie Antoinetty. Krátce po té se objevuje i v Anglii.“ [6] Její sláva se z Francie díky jejím specifickým vlastnostem nesla skrz celý svět. Tato práce se zabývá vývojem v Anglii a v České republice.

1.4.1 Anglický vývoj

„Ve Skotsku v Paisley přichází v 30. letech 19. století Alexandr Buchanan s novou metodou masové výroby žinylkové textilie. Jeho technikou bylo provazování chomáčků barevné vlněné příze do hotové tkaniny. Ta byla po té rozstříhána na úzké proužky.“ [6]

O rozšíření žinylky se zasloužil James Templeton, který se ve věku 27let začal zajímat o výrobu tkané žinylky, když byla zhruba v roce 1829 představena firmám vyrábějícím šátky. James Templeton spolu s Williamem Quiglayem získal v červenci roku 1839 patent na vylepšenou metodu výroby žinylky. *„Templeton si uvědomil možnosti využití této tkaniny pro výrobu nového typu koberce. ... Bylo možné využít širokou škálu barev, proto tyto žinylkové koberce blízce připomínaly tradiční Axminsterské koberce. ... Společně se svým bratrem Archibaldem a švagrem Peterem Reidem založil firmu „James Templeton & Co“. Přes počáteční ztráty nabrala Templetonova firma obrovskou popularitu i přes vypršení patentu v roce 1853. Později Templeton začal kromě žinylkových koberců vyrábět i levnější bruselské koberce. Kolem roku 1870 začal trh s koberci kolísat“ [4],* proto začal Templeton pracovat na mechanizaci výroby, to se mu do odchodu do důchodu podařilo jen částečně. Po jeho odchodu převzali firmu jeho synové John a James junior... *„Kolem roku 1900 firma zaměstnávala 16 000 lidí výrobou žinylkových a Axminsterských koberců. V této době oba Templetonovi synové odešli z vedení, které převzal Johnův zeť. Pod jeho vedením továrna vzkvétala až do I. světové války. V roce 1955 vlastnila společnost šest továren v Glasgow.“[4]* Bohužel později byla firma koupena Americkou skupinou „Guthrie Corporation“ a v roce 1979 byla továrna uzavřena.

1.4.2 Český vývoj

V českých zemích založil výrobu tkané žinylky začátkem 19. století faktor Adámek, který zároveň založil v Jeníkově u Hlinska první faktorství a poskytl tak práci mnoha lidem. *„Toto zboží se expedovalo do Vídně a díky vysokému kreditu kvality a ceny si hlinečtí tkalci vysloužili dobrou pověst“.* [5] *„Ve třicátých letech 20. století se výrobě žinylky věnovalo v Hlinsku stovky domácích tkalců, 26 firem a 5 úpraven. Základním materiálem byla juta, šály a plédy z bavlny a viskózných vláken. Po roce 1948 se její výrobou zabýval podnik PLYŠAN a od roku 1960 výrobní družstvo VZOR. Město Hlinsko se díky výrobě žinylky stalo světoznámým. Zboží se vyváželo do celého světa. V padesátých letech 20. století byla ukončena výroba žinylkových šál a plédů a v 70. letech se ukončila výroba i koberců, potahů, polštářků a nástěnek.“ [9]* *„K její obnově došlo až na počátku 21. století díky snaze a úsilí tkalce Josefa Fidlera z Hlinska, ten žinylku tká pod názvem Hlinecká žinylka podle patentu z roku 1980.“ [3]*

Obrázek 1 znázorňuje ukázkou detailu žinylkového koberce tkaného v Hlinsku.

Obr. 1: Detail tkaného žinylkového koberce [2]

2 Proces výroby tkané žinylky

Učebnice Vazby a rozbory tkanin od autorů J. Jakubce a F. Hlavatého rozděluje tkanou žinylku na žinylku Kulatou a Jednostrannou a k výrobě žinylky dále dodávají: „Žinylky se zhotovují zpravidla na tkalcovských stavech. Jen kulaté žinylky se mohou vyrábět na zvláštních žinylkových strojích. Utkané žinylky jsou vlastně úzké proužky tkanin, jež se skládají ze čtyř osnovních nití a mnoha útků. Útky tvoří po obou stranách nití trásně o délce, která se rovná požadované výšce vlasu. Žinylce, pokud se vyrábí a dokud nedostala v úpravě konečný vzhled, se říká „předdilo“. [8]

Podle Josefa Fidlera se „jedná o velice specifickou výrobu, která se skládá z několika na sebe navazujících pracovních operací:

1. Příprava osnovy pro tkaní předdila - důležitý začátek pro vznik výsledného díla. Špatně připravená osnova znamená nekvalitní konečný výrobek.
2. Tkaní předdila - základ žinylkové nitě.
3. Stříhání předdila na jednotlivé pásy.
4. Stáčení šňůrek - vytváří se žinylka.
5. Sesazování, zatkávání žinylky - vzniká konečný výrobek.
6. Finální úpravy - praní, sušení, kartáčování“. [3]

2.1 Příprava osnovy pro tkaní předdíla

Pro tkanou žinylku je potřeba tkanina, která se v praxi nazývá „předdílo“. V předdíle se navede po 2-4 nitech do jednoho zubu. Používá se vazba plátňová nebo perlinková. Pokud se používá vazba plátňová, navazují se 4 osnovní nitě, které se zavedou do jednoho zubu. Pokud se používá vazba perlinková, navádějí se do jednoho zubu 2 až 4 nitě. Za navedeným zubem je 2-6 zubů prázdných (podle délky vlasu žinylky) a za těmi následuje opět 1 zub s nitmi. Osnova tohoto předdíla bývá obvykle černá. [2]

2.2 Tkaní předdíla

„Pro tkaní jednobarevných žinylkových tkanin není třeba sestavovat plán házení útků do předdíla. Výroba vzorovaných žinylkových tkanin vyžaduje pečlivou přípravu pro zhotovení předdíla a žinylky.“ [8]

„V takových případech se musí postupovat podle nakresleného vzoru. Navržený vzor je zmenšený obraz (i v barevném provedení) skutečné tkaniny, např. koberce. Poněvadž požadovaný vzor na tkanině vytváří žinylka, musíme do předdíla vetkávat barevné útky tak, jak to vzor vyžaduje. Podle tohoto vzoru se vnášejí různobarevné útky do předdíla.“ [8]

Zpravidla se vnáší podle jednoho bodu na vzornici 2-8 útků. Pokud by se vnášelo podle jednoho bodu po jednom útku, byl by vzor příliš nepatrný.

Vnáší-li tkadlec útky do předdíla, čte je na vzornici za sebou tak, že podle lichých útkových mezer na rastru čte zleva doprava, podle sudých čte zprava doleva. Vnesl-li útky podle celé vzornice, zhotovil žinylkový útek pro tolik vzorů, kolik dvounitých, třínitých, nebo čtyřnitých skupin je v celé šířce předdíla.

Při tkaní předdíla je možné pomoci si následujícím způsobem. Tkadlec současně s osnovou odvinuje proužek papíru, na kterém jsou vyznačeny barvy, kterými se předdílo tká. Tento způsob tkaní tkalci ulehčuje práci, protože nemusí barevné útky odpočítávat ze vzornice. [2]

2.3 Stříhání předdíla na jednotlivé pásky

Utkané předdílo, jehož detail zachycuje obrázek 2, je třeba nastříhat na jednotlivé pásky, jelikož se současně tká několik žinylkových útků, a také je potřeba se zbavit pomocných okrajových nití. Toho se docílí buď speciálním nožem, nebo ručním stříháním. Tento proces byl zjednodušený vynálezem strojeku na řezání předdíla. [2, 3, 5]

Obr. 2: Detail žinylkového předdíla [2]

2.4 Stáčení šňůrek

Stáčením vzniká kruhový průřez. Příze se díky tomuto procesu zpevní a sníží se náchylnost příze k vypadávání útkových nití. Dříve se tento proces prováděl na jednoduchých soukacích strojích, nejprve ručních, později poháněných párou, následně elektřinou. [3]

2.5 Sesazování, zatkávání žinylky

Hotové předdílo se zatkává do osnovy s nízkou dostavou. Tato osnova nejčastěji váže v plátnové vazbě, někdy v jednoduché perlince. Při tkaní musí však každý tkadlec vyrovnávat každý jednotlivý útek, aby měl vzor barvy odpovídající vzornici, podle které se vnášel útek do předdíla. K tomu mu pomáhají dělicí útky mezi jednotlivými útkovými položenými. [2]

„Pro neporušení kontur zatkávaného vzoru se vetkává vždy na začátku a na konci každého žinylkového útku několik centimetrů útku odlišné barvy, které tvoří kraje tkaniny a slouží též k vyrovnání vzoru na tkanině. Žinylkové tkaniny se musí tkát velmi pečlivě a opatrně. Každý vetkaný žinylkový útek se musí napojovat přesně v barvách i v kontuře na předcházející útek. Žinylkové tkaniny mohou být oboustranné nebo jednostranné. Oboustranných žinylkových tkanin se používalo na osušky, koupací pláště, pokrývky, šály, závěsy. Jednostrannými žinylkovými tkaninami jsou koberce v nejrůznějších vazebních uspořádáních a jakostech.“ [8]

2.6 Používané materiály

„V raných letech technologie se k výrobě používaly hedvábné osnovní nitě, později se drahé hedvábné nahradilo jutou a bavlnou. Útek předdíla je většinou z mohérové vlny, z bavlněné, hedvábné, nebo z jutové příze. Také se experimentovalo se syntetickými vlákny, ta se při výrobě tkané žinylky téměř nikdy neuchytila ... U Axminsterských koberců bývá osnova ze lnu, koudelce, nebo konopí.“ [8]

2.7 Jednostranná žinylka

„Výroba předdíla pro jednostrannou žinylku je v principu stejná s výrobou předdíla kulaté žinylky. Rozdíl je jen v tom, že skupina čtyř nití se nenavádí do jednoho zubu v paprsku.

Návod je uspořádán tak, že první dvě nitě jsou navedeny do jednoho zubu, pak se jeden zub vynechá a další dvě nitě jsou navedeny do dalšího zubu. Mezi další čtyřnitou skupinou se vynechají čtyři až dvanáct zubů. K provázání předdíla se používá plátnové nebo perlínkové vazby, která jednotlivé útky drží pevněji. Pak se utkaná předdíla rozstříhnou na řezacím stroji na jednotlivé proužky, které postupují pod napětím na vyhrátý buben se zářezy. V zárezech se nitě předdíla slisují k sobě, takže konce útků se musí postavit nahoru. Nato přechází žinylka párem vyhrátých válců, které ustalují tvar.“ [8]

3 Výroba vzorků žinylkové tkaniny

Cílem této kapitoly je popsat vznik a vytvoření vlastní žinylkové textilie. V podkapitolách je popsán postup výroby. V subkapitolách 3.1.1 - 3.1.3 jsou popsány jednotlivé úpravy, které musely být provedeny na tkalcovském stavu, aby bylo možné vytvořit kvalitní předdílo.

3.1 Tkalcovský stav

Pro výrobu žinylky byl použit jednoduchý pětistý tkalcovský stav (viz obr. 3), který nebyl plně funkční, nicméně pro naše potřeby byl dostačující. Osnova byla navedena na dva žinylkové proužky + okraje, toto navedení zachycuje obr. 4. Z důvodu nefunkčnosti osnovního válu jsme se rozhodli vést osnovu z jednotlivých cívek způsobem, jak zachycuje obr. 5. Se seřizováním a přípravou stavu nám pomáhali odborník z praxe Zdeněk Lupínek a učitelka tkalcovství Ing. Lenka Fuxová.

Obr. 3, 4, 5: Tkalcovský stav; navedení osnovních nití; cívky s osnovou [1]

3.1.1 Osovní brzdy

Osovní nitě žinylky vyžadují velmi vysoké napětí osnovních nití, z toho důvodu je nutné zabezpečit brzdění osnovních nití. Během seřizování bylo vytvořeno několik metod brzdění osnovních nití (viz obr. 6, 7, 8). Finálně použitý systém je kombinací dvou systémů, kdy každá nit je bržděna prvotně osovní brzdíčkou s individuálním nastavením tření a druhotně třením mezi nití a vodicími tyčemi, jak ukazují obr. 7 a 8. Krajské pomocné nitě jsou bržděny pomocí kolíkových brzdíček a pro větší napětí jsou zatíženy matkou. Výhodou brzdění jednotlivých osnovních nití zvláště je snadná výměna osnovních nití a snadné navázání přetrhnuté nitě. Nevýhodou je náročnost při navíjení předdíla na zbožíový váh, protože je potřeba všechny nitě povolit zvláště.

Obr. 6, 7, 8: Testované techniky brzdění osnovy [1]

3.1.2 Listové brdo

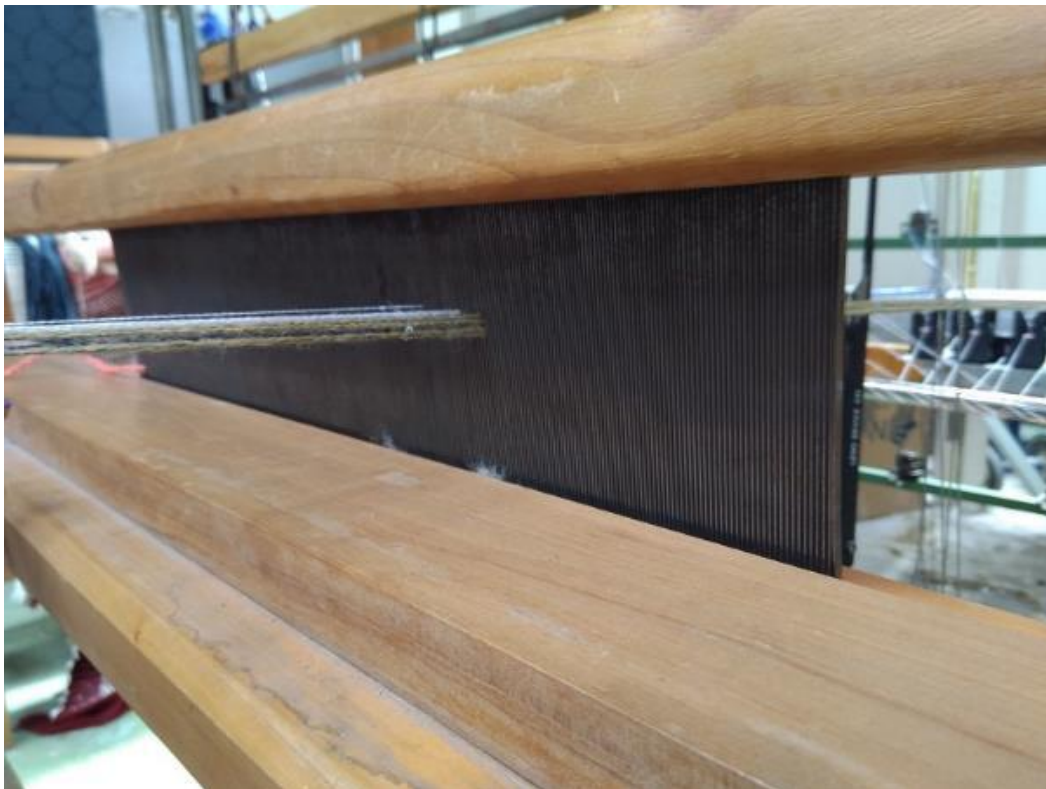
Použitý tkalcovský stav disponuje místem až pro pět listů. Pro tkaní žinylky jsou potřeba pouze dva listy. Pro tkaní žinylkového předdíla byly použity perlínková vazba. Z tohoto důvodu nemohly být použity klasické nitěnky, ale byly použity speciální nitěnky určené pro perlínkovou vazbu – viz obr. 9. Perlínková vazba má výhodu spočívající v tom, že efektní útek ve vazbě lépe drží a není potřeba přízi tolik přirážet.

Obr. 9: Nitěnka pro perlínkovou vazbu [1]

3.1.3 Paprsek

Pro tkaní předdílů bylo žádoucí sehnat paprsek se specifickou šířkou zubu, který by udržoval žínkové nitě v přesné vzdálenosti od sebe, a současně takový, který by netrhal navazované nitě. Z tohoto důvodu byl použit pro výrobu žínky paprsek vyfoceny na obr. 10. I přes použití správného paprsku a navedení nití se osnova v zubech zadržovala a při tkaní bylo nutné osnovu nadzvednout rukou, aby se správně otevřel prošlup.

Obr. 10: Žínkový paprsek [1]

3.2 Vzorky žinylky

V této fázi bylo zkoumáno:

- jaké napětí příze je potřeba pro kvalitní žinylku,
- jaká délková hmotnost útku je pro výrobu nejlepší,
- jaký materiál útku a osnovy budeme používat,
- nastavení osnovních brzdiček,
- ideální průřez příze.

3.2.1 První vzorek žinylky

První vzorek byl vytvářen ve velmi provizorních podmínkách, protože nebyly k dispozici osnovní brzdy. Z tohoto důvodu byly všechny osnovní nitě bržděny pomocí těžkých matic. Způsob tohoto brždění osnovy se ukázal jako nedostatečný, proto při prvním tkaní jeden z nás tkal a další dva vzadu za stavem přidržovali osnovu. Po utkání několika centimetrů bylo předdílo sundáno, následně rozstříháno, a pak v ruce stočeno – viz obr. 11. První vzorek byl vydařeným pokusem, i z toho důvodu, že se nerozpadnul.

Obr. 11: První vzorek žinylky [1]

3.2.2 Druhý vzorek žinylky

Před tkaním druhého vzorku se podařilo uvést tkalcovský stav do stavu, ve kterém tkaní zvládne jeden tkadlec.

Tento vzorek byl vytvořen hlavně pro experimentování s materiálem útku. Všechny použité materiály pocházejí ze školního skladu.

Tabulka č. 1: Použité útky

č.	Barva	Materiál	Typ	Pozitiva	Negativa
1	růžovo-fialová	100% vlna	Vícestupňově skaná příze	Vytváří krásný kruhový průřez	Nezjištěna
2	tmavě modrá	100% vlna	Dvojmo skaná příze	Tenčí příze dovoluje detailnější práci	Nevytváří kulatý průřez, ale spirálu
3	hrášková	100% vlna	Dvojmo skaná příze	Vytváří krásný kruhový průřez	Tuto přízi máme pouze v ústřížcích
4	černo-bílá	100% vlna	Vícestupňově skaná příze	Vytváří krásný kruhový průřez	Nezjištěna
5	bílá	100% vlna	Přást	Hmotnější příze vytváří kvalitní žinylkový efekt	Nám poskytnutý přást byl velmi zacuchaný
6	vínová	100% vlna	Dvojmo skaná příze	Vytváří krásný kruhový průřez	Tuto přízi máme pouze v ústřížcích

Postupně byly zatkávány vzorky příze popsané v tabulce č. 1 a viz obr. 12.

Obr. 12: Druhý vzorek žinylky [1]

3.2.3 Třetí vzorek žinylky

U třetího vzorku bylo zkoumáno, jaký příčný průřez je pro žinylku nejlepší. Předchozím vzorkům byl vždy udělen zákrut. U tohoto vzorku bylo provedeno zažehlení příze do tvaru písmena V. Pokus bohužel nebyl úspěšný. Výsledkem byla příze, ve které byly útkové nitě mírně zvlňené oproti stavu bez zažehlení. Na základě této zkušenosti bylo rozhodnuto pokračovat s udělováním zákrutu, protože výsledný efekt je zajímavější a udělením zákrutu se současně zvýší pevnost. (viz obr. 13).

Obr. 13: Třetí vzorek žinylky [1]

3.3 Tkaní vzorků žinylkové textilie

Po prověření požadovaných vlastností žinylkového útku byly vytvořeny dva vzorky. Pro sesazení útkových žinylkových nití byl použit rámeček, který byl dostačující pro tkaní žinylky v malém měřítku dle navrženého vzoru.

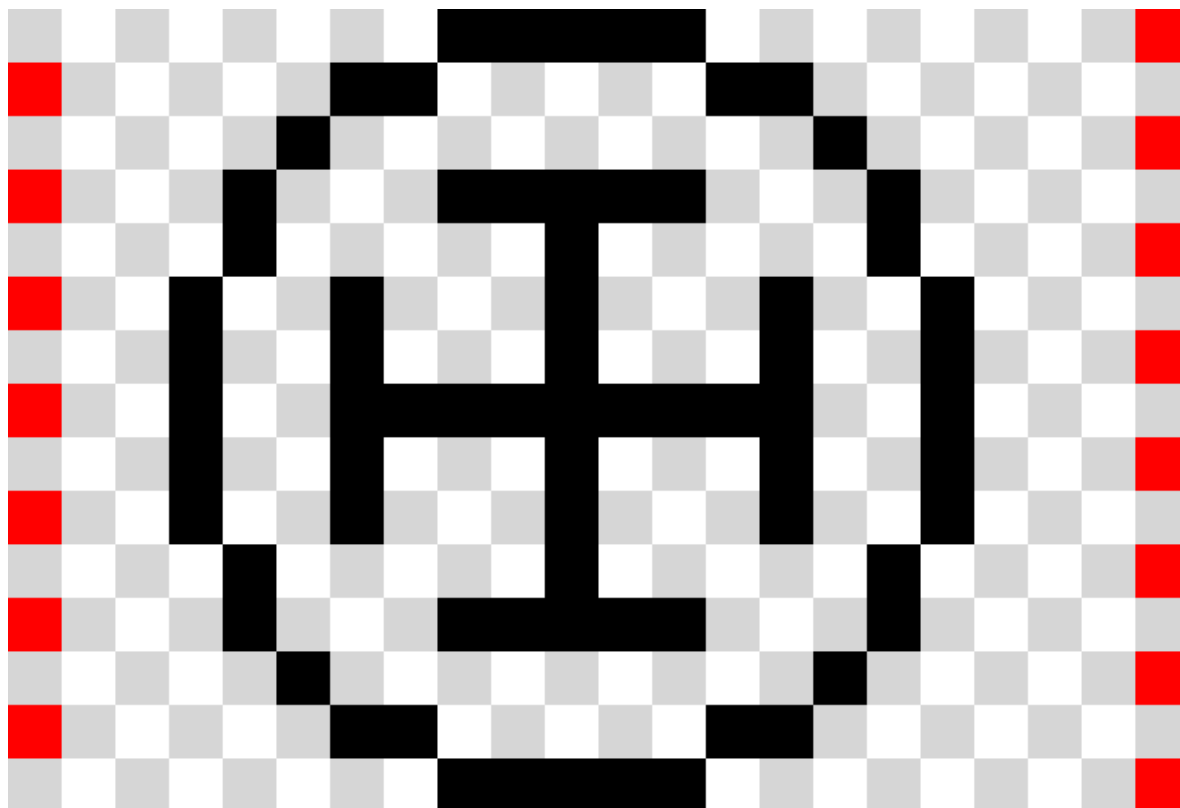
3.3.1 První vzorek žinylkové textilie

Cílem tohoto testu bylo prověřit, jak je nutné pracovat s žinylkou při zatkání do osnovy, aby vynikl navržený vzor.

Bylo testováno na šestnácti útcích, jakou silou je potřeba útek v předdílě přirážet a jakým způsobem je nutné sesadit vzor. Ke tkaní předdílů byla zvolena kombinace prástu a dvojmo skané příze na základě zkušeností získaných při tkaní třetího vzorku.

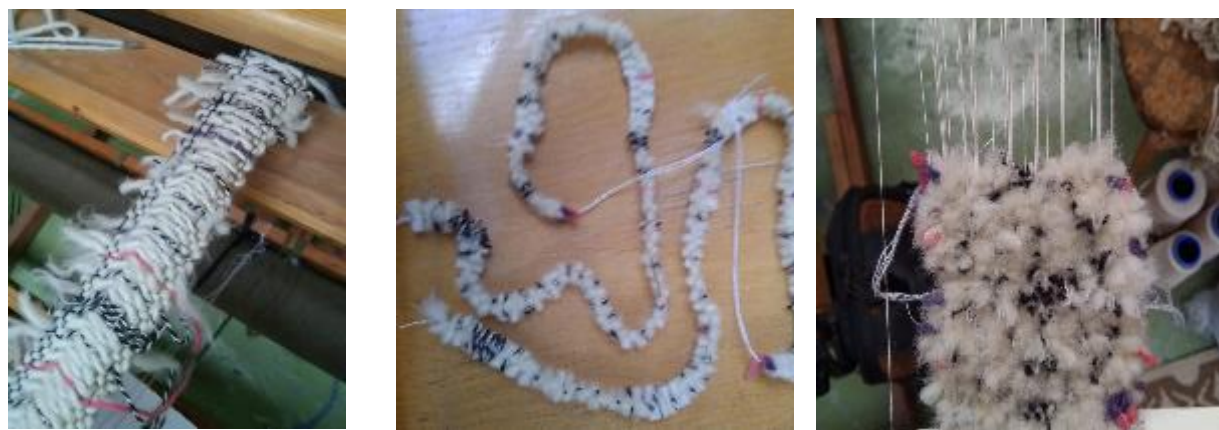
Nejprve byl nakreslen požadovaný základní vzor (obr. 14), který obsahoval kolečko, vodorovné a svislé linky. Při tkaní tohoto vzoru nebyl k dispozici citovaný text od P. Trojanové, z kterého je patrné, že za jeden zakreslený bod ve vzornici se zatkává 2-8 útkových nití. Z tohoto důvodu byla za jeden bod zakreslený ve vzornici prohozena jedna

útková nit. Díky chybnému výše popsanému postupu bohužel plánovaný vzor zanikl. Ze stejného důvodu nebyl do vzoru zakreslen rámeček, který by pomáhal při zatkávání žinylkové příze. Tyto poznatky poskytly důležitou zpětnou vazbu při další tvorbě žinylkového vzorku.

Obr. 14: Vzor tkaného vzorku. [1]

Po utkání bylo předdílo sundáno ze stavu, nastříháno nůžkami na proužky a na klasickém rámečku zatkáno do řídké osnovy. Tento postup zachycují obrázky 15 – 17.

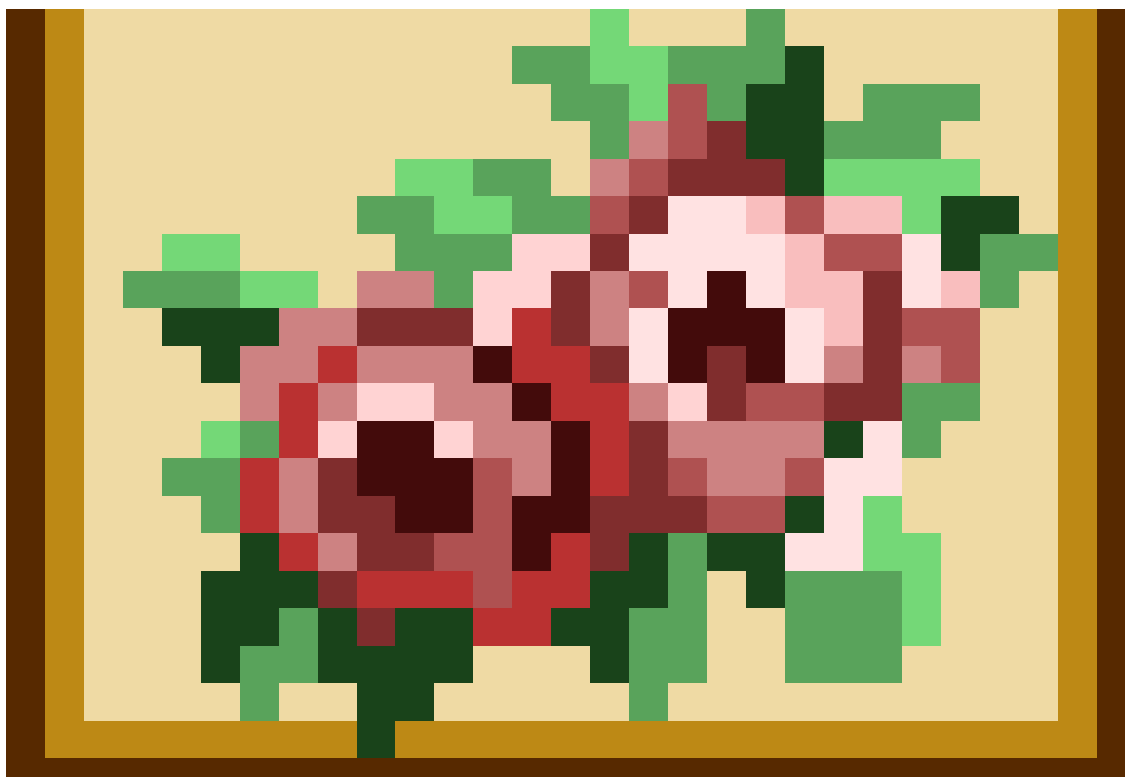

Obr. 15, 16, 17: Předdílo před a po nařezání, finální produkt. [1]

3.3.2 Druhý vzorek žinylkové tkaniny

Na základě získaných poznatků z tvorby prvního vzorku bylo ověřeno, jak se chová žinylka zatkaná v osnově. Druhý vzorek žinylkové tkaniny byl inspirován vzorem, který poskytla Jitka Jakubičová. Představuje část vzoru používaného při tkaní vázaných koberců. Materiál pro tkaní poskytla Hana Maršíková, a to dvojmo skanou vlnu, spřádanou na ručním kolovrátku. Dále byla použita i klubička z polyesteru a bavlny, které byly k dispozici ve

skladu školy. Jelikož je tento vzor náročnější a při tkaní podle nakresleného vzoru (obr. 18) by mohlo dojít k chybě při tkaní, bylo žádoucí překreslit si vzor do rastru podle popisu v kapitole 2.2. Tím byl proces tkaní urychlen. I přesto trvalo tkaní tohoto vzoru velmi dlouhou dobu kvůli výše zmíněným nedostatkům použitého tkalcovského stavu.

Obr. 18: Vzor tkaného vzorku. [1]

Níže uvedené obrázky 19 až 21 zobrazují žinylkové předdílo a finální vzorek tkané žinylky dle vzoru zachyceném na obrázku 18, které lze považovat z pohledu autorů za velmi zdařilé i z toho důvodu, že oproti původnímu plánu byl zvolen jednodušší způsob, který spočíval v převrácení vzoru. Z tohoto důvodu nebyly tkány květiny dvě, ale pouze její polovina, která se v druhé části vzorku pouze otočila.

Obr. 19, 20, 21: Předdílo před a po nařezání, finální produkt. [1]

Závěr

I přes počáteční obavy se domníváme, že vzhledem k našim schopnostem se nám podařilo kvalitně shrnout historii výroby, která je zářným příkladem tvořivosti předků, kteří byli schopni vytvářet překrásná díla. Bohužel postupným znárodněním podniků došlo k uzavírání podniků, které se výrobou tkané žinylky zabývaly, situaci nepomohla kolísavost popularity

této technologie a v neposlední řadě také zdokonalení konkurenčních technologií, které dokázaly vytvořit podobný efekt laciněji, levněji a rychleji. Tato technologie může být trvale použita pouze ve velmi specifických případech, jak dokazuje Josef Fidler, jehož žinylkové šály se těší světovému ohlasu. Bohužel pro ostatní z nás je tato technologie pouze téměř zapomenutou historií. Pouze ti, kteří mají tuto šálu doma, mohou obdivovat její příjemný omak a téměř jedinečné vzhledové vlastnosti.

Cílem předkládané práce bylo vytvoření malého vzorku žinylkové tkaniny. Dílčím cílem bylo popsat historii vývoje tkané žinylky a popis pracovního postupu její výroby.

Pro splnění cíle byly v rámci výzkumu vytvořeny tři vzorky žinylkové příze. Každý pokus zkoumal jiný aspekt tkaní.

Výroba našich vzorků nám z velké části pouze potvrdila výše zmiňované příčiny úpadu výroby tkané žinylky. Výroba samotného předdílá je velmi zdlouhavá a sesazení barevného útku je neméně náročné. I přesto jsme rádi, že jsme si mohli tuto technologii vyzkoušet a znalost zdlouhavosti výroby u nás vytvořila respekt k drobným tkalcům, kteří se výrobou žinylkových výrobků dokázali živit.

Praktické zkušenosti s výrobou žinylkové tkaniny jsme měli možnost získat z podnětu Ing. Fuxové. Od podnětu byl jenom krůček k realizaci. Práce na vzorcích žinylkové tkaniny trvala téměř celý školní rok i díky značné časové náročnosti pokusů, které výrobě žinylky předcházely. Práce na výrobě žinylky byla pro nás motivující, protože jsme mohli provázat teoretické dovednosti s praktickými. Cíl našeho snažení se tedy podařilo splnit beze zbytku.

Závěrem bychom rádi poděkovali Ing. Lence Fuxové a Zdeňku Lupínkovi za odborné vedení práce po věcné i stylistické stránce. Dále děkujeme Ing. Aleně Purmové za formální úpravy práce.

Zdroje

1. Vlastní fotografie
2. Materiály poskytnuté Městským muzeem a galerií Hlinsko
3. Ruční výroba žinylkových textilií v Hlinsku [online]. [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: https://www.skanzen-vysocina.cz/pamatky/vesely-kopec/dokumenty/nominace-ich/Nominace_technologie_%20zinylka.pdf
4. James Templeton. The Glasgow school of art archives and collections [online]. [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <https://gsaarchives.net/collections/index.php/james-templeton-co#>
5. FIDLER, Josef. Hlinecké šály. Hlinecké šály [online]. [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <http://hlineckesaly.webnode.cz/>
6. STEJSKAL, Jan. *Nestejněměrné vybarvení tkaniny z viskóзовé žinylky: Uneven dyeing of the viscose chenille fabric*. Liberec: Technická univerzita, 2011. Bakalářské práce. Technická univerzita v Liberci.
7. FUKAČ, František. *Technologie tkalcovství I pro 1. a 2. ročník středních průmyslových škol textilních a pro 2. a 3. ročník středních odborných učilišť: učebnice pro 1. a 2. roč. středních průmyslových škol textilních, studijní obor 31-22-6 tkalcovství a pro 2. a 3. roč. středních odborných učilišť, studijní obor 01-34-4 mechanik seřizovač se zaměřením pro stroje na tkaní*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1984.
8. JAKUBEC, Josef a František HLA VATÝ. *Vazby a rozbory tkanin pro 3. ročník středních průmyslových škol textilních: studijní obor 081-03/2 - tkalcovství - včetně studia pracujících*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1963.
9. Pravý tkalcovský unikát: Kvalita z Hlinecka. *MAS Hlinecko* [online]. [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: http://www.mashlinecko.cz/kvalita/letaky/kvalita_fidler_zinylka.pdf